

Datum van
inontvangstneming

:

23/05/2017

Zaak C-191/17**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

13 april 2017

Verwijzende rechter:

Oberster Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 maart 2017

Verzoekende partij:

Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte

Verwerende partij:

ING-DiBa Direktbank Austria Niederlassung der ING-DiBa AG

[OMISSIS]

Het Oberste Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele en strafzaken, Oostenrijk) heeft [OMISSIS] in het geding tussen de verzoekende partij, de Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte (federale kamer voor arbeiders en werknemers), en de verwerende partij, ING-DiBa Austria Niederlassung der ING-DiBa AG, [OMISSIS] Wenen, [OMISSIS], dat een vordering tot staking en tot openbaarmaking van de uitspraak betreft, in het kader van het beroep in Revision dat beide partijen hebben ingesteld tegen het in hoger beroep gewezen arrest van het Oberlandesgericht Wien (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Wenen, Oostenrijk) van 31 mei 2016, [OMISSIS] waarbij het vonnis van het Handelsgericht Wien (handelsrechter Wenen, Oostenrijk) van 30 oktober 2015 [OMISSIS] gedeeltelijk is gewijzigd, met gesloten deuren de volgende

B e s l i s s i n g

gegeven:

I. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

„[Or. 2] Dient artikel 4, punt 14, van richtlijn 2007/64/EG betreffende betalingsdiensten in de interne markt (hierna: ‚richtlijn betalingsdiensten’) aldus te worden uitgelegd dat ook een onlinespaarrekening waarop respectievelijk waarvan de betrokken klant – dadelijk en zonder specifieke medewerking van de bank – via telebanking geld kan storten en opnemen vanaf een op zijn naam aangehouden tussenrekening, te weten een in Oostenrijk geopende rekening-courant, een ‚betaalrekening’ in de zin van die bepaling is en bijgevolg binnen de werkingssfeer van die richtlijn valt?”

II. [Schorsing van de behandeling van de zaak] [OMISSIS]

M o t i v e r i n g:

I. Feiten van het hoofdgeding:

Het hoofdgeding is een geding over bedingen in algemene voorwaarden. Verzoekster is krachtens § 29, lid 1, van het Oostenrijkse Konsumentenschutzgesetz (wet betreffende de consumentenbescherming; KSchG) procesbevoegd met het oog op de verdediging van consumentenbelangen. De verwerende bank verricht in heel Oostenrijk bankactiviteiten en hanteert in het economische verkeer met consumenten algemene voorwaarden. Volgens verzoekster zijn tal van bedingen in deze algemene voorwaarden ontoelaatbaar omdat zij in strijd zijn met het Oostenrijkse Zahlungsdienstegesetz (wet betreffende betalingsdiensten; hierna: „ZaDiG”), waarbij de richtlijn betalingsdiensten (richtlijn 2007/64/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten in de interne markt) is omgezet. De [Or. 3] verwerende bank stelt zich daarentegen op het standpunt dat de bepalingen van het eerste en het derde hoofdstuk van het ZaDiG niet van toepassing zijn op de door haar aangeboden „Direkt-Sparkonten” (Direkt-spaarrekeningen).

Voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van tal van bestreden bedingen in verweersters algemene voorwaarden is het dus van belang voorafgaandelijk na te gaan of het ZaDiG, waarbij de richtlijn betalingsdiensten is omgezet, van toepassing is.

In het kader van de prejudiciële procedure dient ervan te worden uitgegaan dat de verwerende bank onder de benaming „Direkt-Sparen” (Direkt-sparen) onlinespaarrekeningen aanbiedt waarop respectievelijk waarvan de betrokken klant via telebanking zelfstandig geld kan storten en opnemen, met dien verstande dat hij deze transacties steeds moet afwickelen via een op zijn naam aangehouden tussenrekening, te weten een in Oostenrijk – maar niet noodzakelijk bij de verwerende bank – geopende rekening-courant. Het staat de klant vrij om dadelijk – en dus zonder negatieve gevolgen voor de ontvangen rente – zonder enige beperking op een door hem gekozen tijdstip vanaf de tussenrekening het door hem gewenste geldbedrag te storten op of op te nemen van de Direkt-spaarrekening. Overdrachten kunnen weliswaar enkel plaatsvinden tussen de spaarrekening en de

tussenrekening, maar dat laat onverlet dat de rekeninghouder te allen tijde – en zonder dat daarvoor de medewerking van de aanbieder van de betalingsdienst is vereist – kan beschikken over het bedrag op de Direkt-spaarrekening.

De prejudiciële procedure betreft enkel de vraag of de door verweerster aangeboden onlinespaarrekeningen (Direkt-spaarrekeningen) als betaalrekeningen in de zin van de richtlijn betalingsdiensten moeten worden aangemerkt en dus binnen de werkingssfeer van die richtlijn vallen. Bij de [Or. 4] omzetting van de richtlijn betalingsdiensten zijn de relevante definities daaruit letterlijk overgenomen in het ZaDiG. Dit geldt met name voor de definitie van een betalingstransactie en voor de definitie van een betaalrekening. Indien de in het geding zijnde onlinespaarrekeningen onder de richtlijn betalingsdiensten vallen, is bijgevolg ook het ZaDiG op deze rekeningen van toepassing.

II. Toepasselijke bepalingen van Unierecht

De in het kader van de prejudiciële procedure relevante bepalingen van Unierecht luiden als volgt:

1. Richtlijn 2007/64/EG betreffende betalingsdiensten in de interne markt (richtlijn betalingsdiensten)

„Artikel 4

Definities

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder

[...]

3. ‚betalingsdienst’: elke bedrijfswerkzaamheid als vermeld in de bijlage;

[...]

5. ‚betalingstransactie’: een door de betaler of de begunstigde geïnitieerde handeling waarbij geldmiddelen worden gedeponereerd, overgemaakt of opgenomen, ongeacht of er onderliggende verplichtingen tussen de betaler en de begunstigde zijn;

6. ‚betalingssysteem’: geldovermakingssysteem met formele en gestandaardiseerde regelingen en gemeenschappelijke regels voor de verwerking, clearing en/of afwikkeling van betalingstransacties;

[...]

8. ‚begunstigde’: natuurlijke of rechtspersoon die de beoogde uiteindelijke ontvanger is van de geldmiddelen waarop een betalingstransactie betrekking heeft;

[Or. 5] [...]

10. ‚betalingsdienstgebruiker’: natuurlijke of rechtspersoon die in de hoedanigheid van betaler, begunstigde of beide van een betalingsdienst gebruikmaakt;

11. ‚consument’: een natuurlijke persoon die, in betalingsdienstcontracten welke onder deze richtlijn vallen, voor doeleinden buiten zijn bedrijfs- of beroepswerkzaamheden handelt;

12. ‚raamcontract’: een betalingsdienstencontract dat de toekomstige uitvoering beheerst van afzonderlijke en opeenvolgende betalingstransacties en dat de verplichtingen en voorwaarden voor de opening van een betaalrekening kan omvatten;

[...]

14. ‚betaalrekening’: op naam van een of meer betalingsdienstgebruikers aangehouden rekening die voor de uitvoering van betalingstransacties wordt gebruikt”.

III. Toepasselijke bepalingen van nationaal recht

De relevante bepalingen van nationaal recht luiden als volgt:

Zahlungsdienstegesetz (ZaDiG, BGB1. I, nr. 66/2009)

§ 3 Definities

Voor de toepassing van deze federale wet wordt verstaan onder:

[...]

5. ‚betalingstransactie’: een door de betaler of de begunstigde geïnitieerde handeling waarbij geldmiddelen worden gedeponerd, overgemaakt of opgenomen, ongeacht of er [Or. 6] onderliggende verplichtingen tussen de betaler en de begunstigde zijn;

6. ‚betalingssysteem’: geldovermakingssysteem met formele en gestandaardiseerde regelingen en gemeenschappelijke regels voor de verwerking, clearing of afwikkeling van betalingstransacties;

7. ‚betaler’: hetzij een persoon die houder is van een betaalrekening en een betalingstransactie vanaf die betaalrekening toestaat dan wel daartoe opdracht geeft, hetzij bij ontstentenis van een betaalrekening, een persoon die een betalingsopdracht geeft;

8. ‚begunstigde’: persoon die de beoogde uiteindelijke ontvanger is van de geldmiddelen waarop een betalingstransactie betrekking heeft;

[...]

10. ‚betalingsdienstgebruiker’: persoon die in de hoedanigheid van betaler, begunstigde of beide van een betalingsdienst gebruikmaakt;

11. ‚consument’: een natuurlijke persoon die, in betalingsdienstcontracten welke onder deze federale wet vallen, voor doeleinden buiten zijn bedrijfs- of beroepswerkzaamheden handelt;

[...]

13. ‚betaalrekening’: op naam van een of meer betalingsdienstgebruikers aangehouden rekening die voor de uitvoering van betalingstransacties wordt gebruikt”.

Bankwesengesetz (wet betreffende het bankwezen, BGB1. I, nr. 532/1993 in de versie zoals bekendgemaakt in BGB1. I, nr. 118/2016)

„§ 31

[Or. 7] (1) Spaardeposito’s zijn bij kredietinstellingen in bewaring gegeven geldbedragen die niet zijn bestemd voor het betalingsverkeer, maar als belegging zijn bedoeld en als zodanig enkel in ontvangst mogen worden genomen tegen afgifte van bijzondere certificaten (spaarcertificaten). Spaarcertificaten [...].”

IV. Conclusies en argumenten van partijen alsook procesverloop

De verzoekende consumentenvereniging heeft verzocht dat aan de verwerende bank een verbod wordt opgelegd om de nader genoemde bedingen (in totaal 59) te gebruiken en zich daarop te beroepen, alsook dat zijzelf wordt gemachtigd om de uitspraak openbaar te maken. Volgens haar maken deze bedingen inbreuk op wettelijke verbodsbepalingen, met name op het ZaDiG.

[OMISSIS]

De twee lagere rechters zijn allebei aan het begin van hun beslissing tot de slotsom gekomen dat de door verweerster aangeboden onlinespaarrekeningen binnen de werkingssfeer van het ZaDiG vallen.

[Or. 8]

V. Bevoegdheid om een prejudiciële vraag te stellen

[OMISSIS]

VI. Motivering van de prejudiciële verwijzing

1. Richtlijn 2007/64/EG betreffende betalingsdiensten in de interne markt (richtlijn betalingsdiensten)

In artikel 4, punt 14, van de richtlijn wordt het begrip „betaalrekening” gedefinieerd als een „op naam van een of meer betalingsdienstgebruikers aangehouden rekening die voor de uitvoering van betalingstransacties wordt gebruikt”.

De Europese Commissie heeft in een vraag- en antwoorddocument [Europese Commissie, Your questions on PSD, vraag nr. 25 over artikel 3, onder i), van de richtlijn; datum van antwoord: 15 juli 2008] uiteengezet dat spaarrekeningen waarbij de houder zonder tussenkomst van of afspraak met de aanbieder van de betalingsdienst over zijn geld kan beschikken, betaalrekeningen zijn. Termijndepositorekeningen vallen daarentegen niet onder dit begrip, aangezien bij deze rekeningen de aanbieder van de betalingsdienst geldbedragen in ontvangst neemt en terugbetaalt terwijl de rekeninghouder niet het recht heeft om tijdens de looptijd extra bedragen op de rekening te storten of geld van de rekening op te nemen. In een ander antwoord (Europese Commissie, Your questions on PSD, vraag nr. 187 over de richtlijn in het algemeen; datum van antwoord: 15 april 2009) [Or. 9] heeft de Europese Commissie verklaard dat spaarrekeningen als betaalrekeningen dienen te worden aangemerkt indien de rekeninghouder – wanneer hij maar wil – geld op de rekening kan storten en van de rekening kan opnemen. Daarbij is niet van belang of voor de transacties al dan niet een spaarboekje moet worden gebruikt, met andere woorden of de vorderingen in een waardepapier zijn belichaamd.

De verwijzende rechter kon geen uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie over de (eventuele) kwalificatie van spaarrekeningen als betaalrekeningen in de zin van de richtlijn betalingsdiensten terugvinden.

2. Juridische situatie in Oostenrijk

De Oostenrijkse wetgever heeft de definitie van een betaalrekening in § 3, punt 13, ZaDiG overgenomen uit artikel 4, punt 14, van de richtlijn betalingsdiensten („op naam van een of meer betalingsdienstgebruikers aangehouden rekening die voor de uitvoering van betalingstransacties wordt gebruikt”). Een betalingstransactie wordt in § 3, punt 5, ZaDiG – overeenkomstig artikel 4, punt 5, van de richtlijn betalingsdiensten – gedefinieerd als een door de betaler of de begunstigde geïnitieerde handeling waarbij geldmiddelen worden gedeponerd, overgemaakt of opgenomen, ongeacht of er onderliggende verplichtingen tussen de betaler en de begunstigde zijn.

Volgens de ontstaansgeschiedenis [OMISSIS] van het ZaDiG dient het begrip „betaalrekening” steeds in de context van betalingsdiensten te worden gezien. Zo zijn kredietrekeningen, die door de kredietgever worden geopend in verband met een (hypotheaire) lening en waarop de kredietnemer periodieke stortingen moet

doen, geen betaalrekeningen. De rekeninghouder – te weten de kredietinstelling – is in dat geval immers ook **[Or. 10]** de begunstigde. Als de rekening in kwestie evenwel tegelijkertijd een krediet-, een deposito- en een betalingsfunctie vervult, dient zij als een betaalrekening te worden aangemerkt.

3. Rechtsleer

In de Oostenrijkse rechtsleer worden verschillende argumenten gehanteerd met betrekking tot de kwalificatie van onlinespaarrekeningen als betaalrekeningen in de zin van het ZaDiG.

Leixner [OMISSIS] en *Broucek* [OMISSIS] beklemtonen om te beginnen dat rekeningen die niet – mede – dienen voor de uitvoering van betalingstransacties, geen betaalrekeningen zijn. Een „spaarrekening” waarvan de tegoeden dadelijk opvraagbaar zijn, moet daarentegen als een betaalrekening worden aangemerkt [OMISSIS]. *Leixner* [OMISSIS] is van mening dat de overmakingsfunctie of het „betalingskarakter” van een rekening op zichzelf niet doorslaggevend is voor de kwalificatie ervan als betaalrekening, maar dat beslissend is of de rekeninghouder bevoegd is om vrijelijk over de desbetreffende tegoeden te beschikken, hetgeen inhoudt dat hij te allen tijde geld kan storten op en opnemen van die rekening. Volgens deze zienswijze vallen onlinespaarrekeningen onder het begrip „betaalrekening”, ook al staat het spaarkarakter voorop.

Een andere opvatting wordt verdedigd door *Koch* [OMISSIS] en *Schopper/Fichtinger* [OMISSIS], voor wie de relevante vraag is of het in de bedoeling van de partijen (betalingsdienstaanbieder en betalingsdienstgebruiker) lag dat de rekening in kwestie zou dienen voor „betalingsverkeer”, en of die rekening daadwerkelijk daarvoor wordt gebruikt. Zij merken op dat het gebruik van deposito’s op spaarboekjes voor betalingsverkeer expliciet is uitgesloten op grond van § 31, lid 1, van het Bankwesengesetz. Derhalve **[Or. 11]** kan een onlinespaarrekening volgens hen niet worden aangemerkt als een betaalrekening in de zin van § 3, punt 13, ZaDiG [OMISSIS], ook al zijn de tegoeden dadelijk opvraagbaar en bestaat er een afspraak dat de transacties via een tussenrekening worden afgewikkeld.

4. Standpunt van het Oberste Gerichtshof

Op basis van de toepasselijke bepalingen van Unierecht, die hierboven zijn weergegeven, dient volgens het Oberste Gerichtshof te worden aangenomen dat de bevoegdheid van de rekeninghouder om vrijelijk te beschikken over de tegoeden op een rekening, een beslissend criterium is om deze rekening aan te merken als een betaalrekening in de zin van artikel 4, punt 14, van de richtlijn betalingsdiensten. Deze bevoegdheid houdt in dat de rekeninghouder zonder enige beperking – dat wil zeggen naar eigen goeddunken, zonder medewerking van de aanbieder van de betalingsdienst en zonder negatieve gevolgen voor zichzelf in de vorm van bijvoorbeeld renteverliezen – zijn rekening kan gebruiken voor de uitvoering van betalingstransacties in de zin van artikel 4, punt 5, van de richtlijn

betalingendiensten (het deponeren, overmaken of opnemen van geldmiddelen, ongeacht of er onderliggende verplichtingen tussen de betaler en de begunstigde zijn). Het feit dat de rekening in kwestie „spaarrekening” wordt genoemd, is op zichzelf geen reden om haar van de werkingssfeer van de richtlijn betalingendiensten uit te sluiten, aangezien een dergelijke uitzondering niet kan worden afgeleid uit de bij artikel 3 van de richtlijn verleende vrijstellingen. De richtlijn betalingendiensten omvat volgens overweging 9 ervan in beginsel – dat wil zeggen afgezien van uitdrukkelijk vermelde vrijstellingen die met name betrekking hebben op betalingen in contanten, op de aankoop van goederen of diensten en in zekere zin op kredietverlening – regels betreffende de uitvoering van betalingstransacties waarbij de geldmiddelen elektronisch geld zijn. Dergelijke elektronische betalingstransacties worden juist ook uitgevoerd via onlinespaarrekeningen, [Or. 12] zodat voor deze rekeningen evenzeer regelgeving nodig is.

De opvatting dat ook een onlinespaarrekening als die welke in casu in het geding is, moet worden aangemerkt als een betaalrekening, vindt ten slotte steun in de precisering dienaangaande in de herziene richtlijn betalingendiensten (richtlijn 2015/2366/EU). Volgens punt 3 van bijlage I bij deze richtlijn is de uitvoering van betalingstransacties (artikel 4, punt 12 juncto punt 5), met inbegrip van geldovermakingen op een betaalrekening van de gebruiker, een betalingdienst (artikel 4, punt 3).

5. Twijfel

De bovenstaande uitkomst is evenwel in zoverre aan twijfel onderhevig dat de in het geding zijnde onlinespaarrekeningen (Direkt-spaarrekeningen) overeenkomstig het beoogde gebruik ervan spaardeposito's zijn, die volgens § 31, lid 1, van het Bankwesengesetz niet zijn bestemd voor het betalingsverkeer.

Zoals reeds is vermeld, kunnen overmakingen vanaf en op de Direkt-spaarrekening enkel worden uitgevoerd via een zogenaamde tussenrekening die op naam van de houder van de eerstgenoemde rekening als rekening-courant moet worden aangehouden bij een bank in Oostenrijk. Voor elke transactie, waarbij de rekeninghouder bijvoorbeeld geld wil overmaken om een verbintenis na te komen, is bijgevolg een tussenstap vereist, waarbij de betalingstransactie plaatsvindt tussen twee rekeningen (de spaarrekening en de tussenrekening) waarvan hijzelf (noodzakelijkerwijs) de houder is. Bij deze tussenstap is de betaler dus tegelijk de begunstigde. De houder van de spaarrekening en van de tussenrekening kan het vanaf de spaarrekening overgemaakte geldbedrag pas aan [Or. 13] een derde begunstigde doorstorten nadat het op de tussenrekening is bijgeschreven. Of – zoals verweerster als haar mening te kennen geeft – het feit dat deze tussenstap vereist is, een toereikende rechtvaardiging oplevert om de Direkt-spaarrekening uit te sluiten van de werkingssfeer van de richtlijn betalingendiensten, is volgens de verwijzende rechter twijfelachtig omdat uit die richtlijn niet (per se) een voldoende duidelijk aanknopingspunt met een dergelijke werkwijze voortvloeit. Integendeel, de definitie van een betalingstransactie in artikel 4, punt 5, van de

richtlijn betalingsdiensten maakt duidelijk dat dit begrip zich uitstrekt tot alle overmakingen (waarbij de geldmiddelen elektronisch zijn, en dus tot alle overschrijvingen die aldus plaatsvinden), ongeacht of er onderliggende verplichtingen tussen de betaler en de begunstigde zijn.

6. Voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van tal van bedingen die verweerster in het economische verkeer met klanten hanteert en die in het hoofdgeding worden bestreden, dient eerst bij wijze van prejudiciële beslissing de vraag te worden beantwoord of de richtlijn betalingsdiensten van toepassing is op onlinespaarrekeningen.

VII. [OMISSIS]

[plaats, datum, stempel, ondertekening]